

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL. hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.</p>
--	--	--

Tartalom. Van-e még magyar református egyház? Dicsőfi József. — Tárca. Görög világnézet. Dóczy Imre. — Közügyeink. Néhai Nagy István életéből. K. Nagy Sándor. — Az illeték-egyenérték. Gergely Károly. — Dr. Somerville missioi útja egyházkerületünkben. — Különírték. — Szerkesztői posta.

Van-e még magyar református egyház?

„Gibt es noch ein Deutschland?“ — kiált fel a nagy Ewald egyik kommentárja előbeszédében. Ő hazafi maradt még a tudomány lapjain is.

Mily más tünetény kezd mutatkozni most mi nálunk, magyar reformátusoknál! Míg más egyház, úgyszólván, sippal-dobbal toborzza híveit s valósággal „cum timore et tremore“ munkálja felekezeti érdekeit, addig mi, ha tenni akarunk is valamit, oly keveset gondolunk felekezetünkkel, egyházunkkal, mint institutió al, hogy egészen jogosan vethető fel ez aggodalmas kérdés: van-e még magyar reformált egyház?

Felmerült lelkemben ez aggodalom akkor is, midőn a „Sárospataki Lapok“ ez évi 6-ik számának vezércikkét olvastam. Készséggel és nagy örömmel ismerem ugyan be, hogy a szóban forgó cikk írója „Spectator“ tud tudományos komolysággal írni s türelemmel beszélni azokról, kik vele egy nézetben nem lehetnek, de megvallom azt is, hogy sorai olvasása óta nem tudok megszabadulni a gyanútól, hogy ő sem sokat törődik felekezetével.

Ő nem fél az unitáriusoktól a megalakuló „Magy. Prot. Tud. Irod. Társaságban“, mert ő „konfesszionális exegesisből nem kér“, ő szerinte „nincs katolikus s még kevésbé református vagy unitárius ékesszólás“ stb., általában ő úgy van meggyőződve, hogy „a *theologiai szakokban nincs a felekezeti különbözőségeknek befolyása.*“

Én azonban merem állítani, hogy van! Beszéljük meg röviden e tételt, kezdvén az exegesisen.

Ha valaki a szentírást úgy magyarázza, mint pusztán a „dicta probantia“ tárházát, az, természetesen, minden lehet más, csak protestáns exegeta nem. De viszont az sem tarthat számot az igaz exegeta nevére, ki a szentírók „szellemén“ könnyű szerrel, vagy felületesen túlteszi magát. Ez is hermeneutikai szabály! Az exegetának nemcsak szöveggel, — mely sokszor homályos s épen ezért út nyit a felekezeti felfogásnak, — nemcsak temérdek és többféle magyarázatot megengedő kritikai kérdésekkel van dolga, hanem a szentírók vallásos nézetével, érületével és meggyőződésével is le kell számolnia; s semmi sem természetesebb, minthogy e munka közben saját subjectivismusa kifejezésre jut. Engem erre tanítottak az exegetikai munkák! S hogy az unitárius magyarázó subjectiv felfogása mennyire elüt a protestáns exegeta felfogásától s ennek következtében az exegesis terén mily más eredményt mutat fel, mint a protestáns írásmagyarázó, erre nézve, úgy hiszem, elég, ha Socin ösmeretes „Explicatiójára“ utalok.

Az egyházi jogról nincs okom szólani. De van a gyakorlati theologia tárgyairól, melyekről „Spectator“ is megemlékezik s melyeknél, szerinte, „a felekezeti különbség nem észlelhető“. Én, úgy gondolom, hogy igen! Semmi sem bizonyosabb, minthogy „nincs sem katolikus, sem református, sem unitárius ékesszólás“; de ha a homilétika applikált szónoklattan, csak kifejezésre jut benne is a felekezeti különbség?! Hogy többet ne említsek, p. o. ott, hol az alkalmi egyházi beszédek tárgyairól beszél. Hogy a bel- és külmisszió tényleg felekezeti jellegű s míg az egyházak kezében lesz, ilyen is fog maradni mindenha: nagyon sajnálom, hogy elkerülte Sp. figyelmét.

Azonban leggyöngébb Sp. cikke ott, hol a dogmatikáról tárgyal. Itt megengedni látszik, hogy a felekezeti álláspont bejátszik „a tudományos felfogásba“ s épen ezért azt ajánlja, hogy a megalakuló prot. irod. Társaság

adja ki a symbolikus könyveket, vagy műveltesse a dogmatikát „dogmatörténelmi szempontból.“ E két ajánlat közül az első határozott következetlenség Sp. részéről, — hiszen hogy sürgetheti ő a symbolikus könyvek kiadását, ő, ki oly keveset látszik adni reájok? — s a második semmit sem mond. Hát nem szégyenlené magát az a megalakuló prot. „tudományos“ Társaság, ha munkaköréből a prot. theológiának épen egyik legkiválóbb, legfontosabb tudományát, a dogmatikát kizárná? Hogy a dogmatörténet soha és semmiképen nem pótolhatja a dogmatikát, — ezt, úgy vélem, senki előtt sem kell bizonyítgatnom!

Hasonló, vagy talán még nagyobb gyöngeségben szenved Sp. okoskodása ott is, hol meg már azt igyekszik bebizonyítani, hogy a „felekezeti különbözőség a történelem felfogásában is szerepet játszik.“ Csak e gyengeség tudata kényszerítette őt arra, hogy míg egyébűtt a katolikusok eljárására való hivatkozást szándékosan elkerüli, addig itt őket is becizálja, nem épen nagy következetességgel, tanukul. Megengedem, hogy lehet a történelem felekezeti felfogásában a katolikusok tanítványának szegődni, de én úgy hiszem, hogy e díctelen szerepre sem a protestánsok, sem az unitáriusok közül nem fog vállalkozni senki; vagy ha igen, lesz annyi bátorsága és ereje annak a „tudós“ Társaságnak, hogy az ilyen kontárt kebeléből rövid úton kizárja. És mert én ez alapon nem vagyok képes megérteni, hogy Csiky Lajos kollegám következetlenségbe jutott volna akkor, midőn a theologia többi ágáiból ugyan kizárt unitáriusoknak a történelmi téren való munkálkodást megengedi, hajlandó vagyok kollegám mellé nyilatkozni s kijelentem, hogy az unitáriusokat a történelmi szak művelésénél én is szívesen látom.

Még egy pár megjegyzést! Engem, kimondom, elsomorítottak Sp. cikkének e szavai: „vagy föl kell venni az unitáriusokat is a modern theologusok mellé, vagy el kell zárkozni, úgy azoktól, mint emezektől.“ Hát oda jutottunk már, hogy a magyar u. n. modern theologusok nem állják magukat egyszerűen azonosítani az unitáriusokkal? Hát erre ébredve, nem feltehető-e az aggodalmas kérdés: van-e még magyar reformált egyház?

Épen ilyen rosszul azonban talán még sem áll egyházunk dolga! Én ösmerem a magyar ref. modern theologia egyik derék alakját, tavaly Budapesten volt szerencsém vele találkozni; s arról győződtem meg, hogy mi meg tudjuk egymást érteni az exegesis terén, mely alapja a többi theologiai szakoknak. Tehát ugyan honnan tudja azt Sp., „hogy a magyar modern theologia a legtöbb esetben teljes negatívumát hirdeti annak“, mit Csiky L. kollegám s mi u. n. orthodoxok ev. positiv prot. vallásnak nevezünk? Bizony, bizony — alighanem többet mondott, mint a megnyit tud! Mi tudjuk, hogy magyar Strauss-ok nincsenek, legalább eddig még nem jelentkeztek s hiszem, nem is fog-

nak, mert láthatják, hogy az idő és tudomány minő ítéletet mondott az „első“ Strauss felett. Mi nem lehetünk ellenségei az igaz tudománynak, hisz rögtön megszűnnének protestánsok lenni, tehát meg vagyunk a felől győződve, hogy a „modern“ protestáns theologusokkal, — miután fel sem teszszük róluk, hogy az ilyen tudományt gyűlölnék, eredménydúsan munkálkodhatunk! Azonban „Prot. Tud. Irod. Társaság“ cím alatt egy tudományos quodlibetet nem akarunk! Az alakuló Társaság nem személyes vállalat, hanem egyházi, protestáns, mint címe mutatja. Épen ezért mi azt várjuk e Társaságtól, hogy erőforrása legyen a magyar prot. egyháznak, mely annyit áldozik és áldozott s mely megújítást igényel; hogy adjon a protestáns magyar egyház tudósai és nem tudósai kezébe oly munkákat, melyekből hitet és tudományt, meggyőződést meríthetnek. Előttünk egy nagy társaság példája! Jaj a mi megalakuló Társaságunknak is, ha csak egy tudós kompánia lesz, mely tetszelegve vitatkozik, hypothesisekkel doctrinairekedik: nem éri el célját, előbb-utóbb megbukik. Mázsaszámra nyomathatja értekezéseit, nem fogja venni a protestáns nagy közönség! E veszedelmek csak úgy veheti elejét, ha a prot. egyházakra tekintettel lesz, szüntelen érettük munkál s így minden olyat elkerül, mi ez egyházakat jellemükből kivetkőztetné s a társulati tagok munka erejét szétforgácsolná, megbénítaná. Ilyen lenne pedig szerintünk az unitáriusokkal leendő dogmatikai fuzionálás, avagy vivódás. Minden ilyen levenni a napi rendről, érdekében áll az unitáriusoknak épen úgy, mint nekünk.

És ezért kell „elzárkozni“ az unitáriusok elől s nem azért, mintha a protestánsoknak „index“-ük volna. Azonban, úgy hiszem, lesz efféle jegyzete a megalakuló Társaságnak, melybe kérlelhetetlenül bele fog íratni minden olyan könyv, mely népbutító avagy szédelgő elveket hirdet!

A Cs. L. által közlött számarány a hazai protestánsok és unitáriusokra tartozólag, mint Sp. is elősmeri, „statistikai tény!“ E ténynyel szemben egészen felesleges volt Sp.-nak holmi baljóslatú lehetőségekre figyelmeztetni olvasóit. Nyíltan ki kell mondanunk, mi lesz a megalakuló protestáns Társaságnak célja, — most még nem késő, — s akkor, én bízom protestáns honfitársaimban, nincs mit félni! Vajha e cél tisztázásához valamivel én is járulhattam volna s többek, így a derék „Spectator“ szívében is megszólaltathattam volna az öntudatos, bátor és büszke „igen“ feleletet e nagyon komoly kérdésre: „van-e még magyar reformált egyház?“

Dicsőfi József.

Tárcza.

Görög világnézet.

Az ókori Hellas nevéhez a művelődéstörténet legszebb emlékei fűződnek. Az őstörténelem homályából kibontakozott műveltség, az öntudatra jutott emberi szellem itt éli pezsgő ifjúkorát s teremtő erejének ifjú hevével oly műveket alkot, melyek késő évezredeknek is mintaképül szolgálnak. A mi egy geológiai földréteg a föld életében, az volt Hellas és a görög irodalom az emberi művelődés történetében; s miként a geológiai őskorszak kőszénképletei a magukba vett napsugár fényével és melegével árasztják el ma is a természeti világot: úgy ragyogják be s melegítik föl a görög szellem sugarai az utókor szellemvilágát.

Energikusabb szellemű nép nem volt a Görögnél. Nem ő vele kezdődik a gondolkodás. Ázsia és Egyiptom már jóval előbb mélyreható kulturának valának bölcsői. De míg kelet műveltsége a vallásos szemlélődésbe vész el s míg Egyiptom kulturája úgy vesztgel a Nilus völgyében, mint valami mumia a koporsójában: az alatt a görög szellem elevensége áttörve a keleti civilisatio egyoldalúságán, mint egy prisma, ezer színárnyalatra bontja fel azon isteni világosságot, mely az emberi szellemben nyilatkozik, megtermékenyíti az irodalmi élet minden ágát s költészet és szónoklat, ízlés és művészet, tudomány és bölcsélet terén alapvetője lesz korunk összes műveltségének.

Különösen Athenae volt az a szellemi központ, a melyet nemcsak legnagyobb történetírója, Thukydidés nevezett *πρῶτος τῆς Ἑλλάδος* — a görög műveltség iskolájának, nemcsak nagy bölcsésze, Plato mondotta a bölcsesség Prytanaeumának, hanem köztudat szerint is a legmagasabb fejlettségre jutatta a görög szellemet. Hogy mily kiváló érzékkel bírt ez állam a kulturalis érdekek iránt, mutatja azon körülmény, hogy Pericles korában jövedelmének oly nagy részét szentelvé a város építészeti és szobrászati művekkel való feldíszítésére, amennyit soha — sem a múltban, sem a jelenben — hasonló célra egyetlen állam sem fordított. E mellett a szónoklat sehol sem nyilatkozott oly hatalmasan, mint a Pnyxen, a bölcsészet sehol sem virágzott úgy, mint az Ilissos partján; a történetírás csak akkor emelkedett művészetté, midőn Herodotos Athenaebe jutott, a megarai bohózat is itt lőn Aristophanesi comoediává, a dráma meg epen Athenae sajátja volt.

Mi adta a görög nemzetnek ezt a szellemi erőt? Miből merítette nagyszerű alkotásaihoz az inspiratiót? E kérdésre csak a historia, anthropogeographia és néppszichologia sok oldalú adatainak összevetése által lehet némileg kielégítő feleletet adni. Köztudomású ugyanis a politikai és társadalmi állapotoknak a nemzet szellemi életére való végtelen befolyása. S e tekintetben csak rá kell mutatnunk az athenaei democratiára és pezsgő társadalmi életre, hogy egyik forrását lássuk megnyílni a gazdag attikai irodalomnak. De másfelől az újabb anthropo-geographiai tanulmányok után kétségtelen az is, hogy a földrajzi fekvés, talajviszonyok és éghajlati sajátosságok kiszámíthatatlan hatással vannak a nemzetek kulturalis fejlődésére. S e tekintet egy Ratzel*) is el van ragadtatva azon kedvező viszonyok szemléletén, melyek között a görög szellem

*) A föld és az ember anthropo-geographia, írta Dr. Ratzel Frigyes lipcei egyetemi tanár.

megerősödött. Két szélességi fokon át terjed Hellas a Pindus bükköseitől egészen a pálmák övéig s ez által oly változatos szint ölt, mely serkentőleg hat az ember kedélyére és lelkületére; vékony termő réteg, mely munkára készlet; három oldalról mossák a tenger habjai s ez bátorságot kelt és csábít a közlekedésre; hegyes ország, de hegyei nem zordon bércek, hanem mivelhetők, hegy és völgy, szárazság és nedvesség, thráciai hóivatarok és tropicus forrás — szóval a természeti élet minden ellentéte, minden alakzata összeműködik, hogy az emberi szellemet a legkülönbözőbb módokon ébressze és buzdítsa. Ehhez járul az a tiszta és üde légkör, melyet a költők sem győztek eléggé magasztalni s melyről már a mythos is azt tartá, hogy Küpris istennő cseppeket merített a Kephissos hullámaiból s azokat szelid szellők alakjában lehelt az ország fölé.

De hát politikai, társadalmi és természeti viszonyok bár mily befolyást gyakorolnak, bár mily sajátos bélyeget nyomnak is a népek szellemi életére, a nemzeti műveltséget és irodalmat elvégre sem teremthetik meg. Sokkal közelebbi alapot nyujt erre nézve a népek pszichologiai egyénisége és világnézlete. A népeknek ugyanis épugy meg van subiectivitásuk, mint az egyéneknek, meg van saját világnézetük, vagyis külön gondolkozásmódjuk és eszmekörük, a mely nemesak elhatározólag foly be a nemzeti kultúra létesítésében, hanem kifejezésre jutva minden szellemi productivitasban, sajátos színűre festi az egész irodalmat. „A világnézet — mondja Erdélyink*) — intező fensőséggel jár a szellemi élet fölött s állandó befolyást gyakorol reá, mint az éghajlat a külső természetre “

Minő világnézet nyilatkozik a classicus görög irodalomban? Mik alkotják egyéni vonásait ama népszellemnek, a mely a többi tényezők kedvező ráhatása mellett nemesak létrehozá ez irodalmat, hanem annak oly erőt is kölcsönzött, hogy általa az újkori műveltségnek is kelesztő kovászává is lehessen? E kérdés lebeg előttem, midőn a következőkben a görög világnézet leginkább kidomborodó jellemvonásait óhajtom röviden feltüntetni.

Dóczi Imre.

(Folyt. köv.)

Közügyeink.

Néhai Nagy István esperes életéből.

(Folytatás.)

Mikor megtudá, hogy Beöthy Ödön visszatért családjá körébe, ott hagyva a pozsonyi országgyűlést, azonnal sietett annak látogatására¹⁾, — s midőn az két heti időzés után ismét távozni akart, ez a beírás áll a naplóban reá nézve:

„Nov. 13. Reggel B. Ö. (Beöthy Ödön) látogatására menék a Posonyba visszatéréndőtől bucsuzandó, — ott maradtam 14-ikén is, vég napján Ö. . . úr itthonn létének. Ez napot Beöthy Lászlónál töltöttük s ettük meg a vég ebédet és vacsorát. Ez napon virradóra, miután tegnap egyre esőzött, fordult hóra az idő s egész nap szakadatlanul havazott, elijesztve s

*) Egyetemes irodalomtörténet. I. könyv, 4. fej.

¹⁾ Nagy István: Házi és Gazdasági foglalatosságok jegyzőkönyve. 1843. nov. 1.

búsítva a szegény gazdát s utast s közöttük szegény Ö . . . urat is, ki kis fiát is viendő lett volna Posonyba, de ilyen körülmények közt itthonn hagyni volt kénytelen. Kedélyünkre roszul hatott a roszt idő — kedvetlenek valánk. 15. Reggeli hetedfél órakor bocsátók el áldásaink közt Ö . . . urat szomorúan. A hó még most is esett s fagyott is. Jaj az utasnak! — — Én még ez nap is, megkérve Ö . . . urtól, itt maradtam¹⁾ . . .

Az 1843-ik évi április 8-ikán megrendítő szomorúság érte néh. Nagy Istvánt, mert a mint írja²⁾: „Ez a nap volt reám s reánk nézve életemben a legkeserűbbik. Szeretett jó Anyámnak ez vala utolsó napja. — Harminczkét napig tartottak a kínoknak szenvedései, végső földi napjának délutánján már nem szóllott, nem eszmélt, sőt nem is pillantott, hanem egészen felnyitott szemei mozdulatlanul valának merően egy irányban megakadva, az erővel vett lélegzet mindinkább nehezült, rövidült, mígnem egyszer egészen megakadt. Felejtetlen jó Anyánk lenni megszűnt. Én és Mártha hugom fogók be szemeit, én kötöttem föl állát s boldognak mondom ennek tehetéséért magamat. Én halottat is keveset láttam s néztem meg életemben, haldoklót pedig soha sem, s annival keserűbb volt most illet szeretett jó Anyámon szemlélnem . . . Édes jó Anyám! nyugtalan élted s kínaid után aludjál eszedesen — majd én is utánnad megyek“ . . .

Milyen jó, hogy nem teljesült akkor szomorú jóslata! Hiszen még ezután épen négy évtizedet fordított a munkásságra és tevékenységre, a közjóra . . .

Nagy hajlandósága volt a kertészkedésre, a mit bizonyítanak nemcsak napló feljegyzései, hanem az a körülmény is, hogy a gyümölcsészetben már ekkor szaktekintélyre vergődvén, a „Biharmegyei gazdasági egyesület“ még 1843. évi július 21-ikén küldöttségileg tekintette meg gyümölcsfáit Kis-Szántón, melyről ő maga így ír:

„Jul. 21-ikén (1843) jött ki hozzám a Gazdasági egyesülettől kirendelt választmány: Irinyi János, Gyálókay Antal és Nagy Lajos, gyümölcsfáim megnézésére, vélemény adandó, ha valyon megérdemlem-e azon érdempénzt, melyet a pesti gazdasági egyesület a bihari fiók egyesület rendelkezésére akként bízott, hogy azt a maga kebelében levő leggondosabb gyümölcstenyészőknek, különösen az olyan lelkeseknek ossza ki, a kik a gazdaságnak ezen ágát az iskolás gyermekek közt terjeszteni igyekeznek. Az én kertem parányisága miatt csekély kezdő gyümölcstenyészésem nem versenyezhet ugyan az érdempénzért, de a tisztelt egyesületnek ezen figyelme előttem mégis mindig becses marad, annival inkább, mert a zsenge egyesületnek munkálkodása ezen választmány által s én rajtam kezdetett meg, mellynek emlékezete akkor leend majdan legédesebb, ha a még most csecsemő egyesület idővel teljes férfivá s virágzó állapotra növekedett. S adja isten, hogy a kicsin kezdet minél nagyobb s jótékonyabb következtetéseket szülje minél előbb mindnyájunk közös hasznára.“³⁾ . . .

De hogy minden szerénysége és az érdem elleni tiltakozása daczára is részére íteltetett oda a „Magyar gazdasági

¹⁾ Nagy István: Házi és Gazdasági foglalatosságok jegyzőkönyve. 1843. nov. 13., 14., 15.

²⁾ Nagy István: Házi és Gazdasági foglalatosságok jegyzőkönyve. 1843. április 8.

³⁾ Nagy István: Házi és Gazdasági foglalatosságok jegyzőkönyve. 1843. július 21.

Egyesület“ által alapított ezüst érdempénz, nyilvánvaló a következő levélből:

„Magyar gazdasági egyesület. Tisztelendő Nagy István lelkész urnak. Tisztelendő ur! Kedves örömmre szolgál Tisztelendő urat ezennel értesíthetni, hogy a Magyar Gazdasági Egyesület folyó évi január 2-án tartott közgyűlésében, tekintetbe véve Tisztelendő urnak a gyümölcstenyészés előmozdítása körül kitüntetett fáradhatlan buzgalmát, az ez által méltány igényelhető közbecsülés némi jeléül, az e czélra alapított ezüst érdempénzzel megtisztelni határozta. Midőn tehát ez iránt nemcsak megbízatásom, hanem legbensőbb részvétem kielégítéséül is Tisztelendő urat tudósítani polgári kedves kötelességemnek tartom; bátor vagyok egyszersmind azon kívánságot kifejezni, vajha Tisztelendő uraságodnak viszonyai megengednék, hogy az érintett érdempénzt a f. évi június elején Pesten tartandó közgyűlésünkön, nagyobb ünnepélyesség kedvéért személyesen vehetné át. Ki is egyébiránt stb. Pesten január 20-kán 845. szíves szolgája Gróf Károlyi György mk. egyesületi elnök.“¹⁾

Ismerve néh. Nagy István szerénységét, előre lehetett látni, hogy annival inkább nem fog felmenni Pestre az ezüst érdempénzért, mert annak átadása ünnepélyesen szándékolta. Nem is ment fel. Azért a „Magyar Gazdasági Egyesület“^{495/1843. sz. a.} következő levelet intézte Biharvármegyéhez ez ügyben:

„Tekintetes Karok és Rendek! Fájdalmasan tudja a Magyar gazd. egyesület a gyümölcs tenyésztésnek igen elhanyagolt, — s ha nem csalódunk, honunkban némely helyen csaknem egészen elhagyatott állapotját, s a gazdaság ezen igen nevezetes ágának megkedveltetése és fölvirágoztatása s ez által az anyagi jóllét egyik bőforrásának megnyitása végett többféle sikert ígérő módok s inger szerekhez nyult. E részben egyesületünk egyik lelkes tagja Zichy Miklós Ó Méltóságának szép áldozatát említjük, ki a gyümölcstenyészés körül szerzett érdem kitüntetésére olly alapítvánnyal kedveskedett az egyesületnek, hogy abból előállítandó ezüst érdempénzekkel a Gazd. egyesület azokat tisztelje meg, kik a nevezett szép mezőn híven kertészkednek. Értésünkre esvén, egyszersmind örömmre szolgál Tek. Biharvármegye kebelében Nagy István kisszántói ref. lelkész urat részint saját dícséretes példája, részint oktatás és sikeres ébresztése által a gyümölcstenyészés érdekében már eddig híven sáfárkodni, annál fogva e hazánkfiának hasznos szolgálatainak elismerése s egyesületünk által is kitüntetésére végett a Tek. Karok és Rendek közbenjárását azon indokból vagyunk bátrak megkérni: hogy meggyűjűk hű fiát az ezüst érdempénz elfogadása s általvételére felszólítván, ezen megyei átadásban olly ünnepszerű kitüntetést s olly hatályos erkölcsi inger szert hiszünk rejleni, melly az érdempénz belbecsét sokszorosán képes emelni és másokat is e mezőn a hasznos és gyönyörűs foglalkozásra fog lelkesíteni. Melly alázatos kérelmünk mellett magunkat a Tekintetes Karok és Rendek kegyei s pártfogásába ajánlva megkülönböztetett tisztelettel maradok A tekintetes Karok és Rendek Pesten Julius 3-án 845. alázatos szolgája Patay József mk. alelnök.“

Végzés. ^{1537/s46.}

„Az Ipar és szorgalmat mindig tudták betsülni a megye rendei, és sohasem tagadhatták meg örömeik nyilvánítását, lát-

¹⁾ Eredeti levél.

ván a szorgalom sikerét. Jelen alkalommal sem késhetnek hát kijelenteni, miként azon, hogy a gyümölcsfatenyésztés körüli fáradoalmas bár, de ártatlan gyönyörűség mellett hasznot is ígérő szorgalom elismerésével, a Magyar gazdasági egyesület által kisserántói lelkész Nagy István ur nemcsak kitüntetett, sőt ezüst érdempénzzel jutalmazandónak találtott, annál nagyobb örömet éreznek, mivel hiszik, hogy e példa többeket fog hasonló szorgalomra ösztönözni. Mellyek előre bocsátása mellett az által tett ezüst érdempénz főszolgabíró Miskolczy Károlynak nevezett Nagy István kisserántói lelkész kezeihez juttatás végett kiadatni rendeltetik. Kelt az 1846-ik év Junius 3-án N. V. Olasziban tettes Nemes Biharmegye közgyűléséből. Főjegyző Miskolczy Lajos mk.¹⁾

Ezen hivatalos jegyzőkönyvi cikkely kézbesítése mellett főszolgabíró Miskolczy Károly felhívta őt az érdempénz átvételére²⁾, a mi meg is történt.

Ezekből látszik tehát, hogy mily nagy tekintélye volt úgy a megyei, valamint az országos gazdasági egyesület előtt.

És hogy egyes kiváló emberek mily nagy bizodalommal voltak hozzá a család legkényesebb ügyében is, annak megvilágítására közlöm egy akkor Nagy-Várad közeli vidékén lakó földbirtokos levelét, ki fia miatti kétségbeesésében így ír hozzá:

„Pest $\frac{2}{1}$ 846. Kedves Tiszteletes Uram! Egy Debreczenből jött tudósításból kellett megértenem, hogy fiam egy P . . . C . . .³⁾ nevű színjád zónéhoz adván magát, azt és talán még Szántón keresztül nagyobb botrányra, maga kotsiján Debreczenbe vitte s ott letévén, megígérte, hogy oda ismét visszatérni fog. Gondolhattya Tiszteletes Uram, mennyire légyek elkeserítve, látván egyetlen fiamat oly útra térni, mely őt erkölcsi jellemének romlására, jövődjének megrontására, adósság tsinálásra s több rosra okvetlenül vezetni fogja, tudjuk szerencsétlen példákából, mi rosra tudták az illy tsábító személyek az ifiakat viinni — és egy ily személy rontsa meg azon egyetlen reményemet, mellyet ezen fiamban helyeztem. — Kérem Tiszteletes Uramat, esmérvén mindazokat, kikkel fiam társalkodni szokott s ezektől megtudhatván minden lépéseit, tudja és írja meg nekem igazán a dolog mivoltát s azt is, ha vallyon nem kezd-e fiam adósságokat tsinálni, vagy talán csinált is? hogy még jókor ezen rosznak elejét vehessem. — — — Azt is itt Pesten kellett hallanom, hogy fiam a közelebb tartott közgyűlési zavarban szinte ütlegelést és talán sebet is kapott. Megkeseredett, mélyen megsebbzett szívvel újra kérem Tiszteletes Uramat, járjon végire mindennek és igazán lelkiismeretesen írjon meg mindent. Szívességibe ajánlott maradok kész szolgálója L . . . I . . . mk. Azon ifiak, kikkel fiam társalkodik, ha igaz barátjai akarnak lenni, legtöbbit tehetnének arra nézve, hogy a kezdett, romlására vezető tévutat elhagyja. Csengeri⁴⁾ is kérem ne sajnálja Tiszteletes Ur megkérdezni, hogy viselte nálla magát fiam s hogy forgolódott hivatalos dolgokban — s ezt is írja meg.⁵⁾

Irta **K. Nagy Sándor**,
n.-várad kir. alügyész.

(Folyt. köv.)

¹⁾ Biharmegye közgyűlési jegyzőkönyvének $\frac{1538}{846}$ számú hivatalos kiadványa.

²⁾ Miskolczy Károly főszolgabíró levele B.-Ujfalu 1846. Julíus 16-ról.

³⁾ Országunk egyik ünnepezt művésznője.

⁴⁾ A híres Csengeri Antal és Imre apjáról van említés.

⁵⁾ Eredeti levél.

Az illeték-egyenérték.

A mult év folyamán lapunkban tapasztalati példákkal igazolva kimutattam, hogy aequi valens adó vagy illeték-egyenérték címén igen sok szegény református egyház fizet illetéktelenül s felesleges kiadással terheli magát. Arra is rámutattam, hogy ennek oka voltaképen az, mert az 1881. évi 26. t. cz. életbeléptetése alkalmával a bevallások eszközésénél nem voltak egyházközségeink előjárói kellően tájékozva.

Most e tárgyban ismét új törvény, az 1887. évi 45. cikk keletkezett és ennek alapján az illeték-egyenérték alá tartozó vagyonok általános bevallása ujjlag elrendeltetett. A bevallások a folyó évi január 1-től számítandó évtizedre, márczius 30-ikáig pénzbírság terhe alatt benyujtandók. Természetes, hogy ez által kedvező alkalom nyílt az eddigi tévedéseket helyre hozni.

Jól esik e célból tudatnom, hogy legújabbán egy tájékoztató kis könyvecske jelent meg ily cím alatt: „Az illeték-egyenérték kézikönyve a vonatkozó törvények, miniszteri rendeletek és a pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai alapján. Irta Róka József m. k. pénzügyi fogalmazó Szabadkán (Bácsmege). Ára 30 kr.“

E kis művecske az eredeti kimért szöveg helyett szabadon kidolgozva, tartalmazza mindazon törvényes határozmányokat, melyeket az illeték-kötelezettség meghatározása, az illeték-egyenérték alá tartozó vagyonok bevallása s az igénybe vehető jogorvoslatok végett tudni szükséges és hasznos. Megrendelhető a szerzőnél.

Sajnos ugyan, hogy a különben szakértő szerző nem terjeszkedett ki a mi specialis reformált egyházi viszonyainkra s különösen a törvénynek azt a pontját nem magyarázza meg bővebben, a mely szerint a 400 frt évi tiszta jövedelmet nem hozó javadalmak „birlalói, illetőleg élvezői“ nem tartoznak illeték-egyenértékkel: de mégis ajánlom e könyvecskét lelkésztársaim figyelmébe s ismétlem, a mit a mult évben írtam, hogy kellő óvatos utánjárással és a törvény nyujtotta kedvezmények vagy esetleg jogorvoslatok lehető felhasználásával egész tíz évig terjedő időszakra megmenthetjük egyházközségeinket a tévedésből rájuk rovatható felesleges túladózástól.

Gergely Károly.

Dr. Somerville missiói útja egyházkerületünkben.

A lánglelkű öreg ember folyton-folytatja predikálását egyházkerületünk különböző pontjain. Szegedről H.-M.-Vásárhelyre, innen Békésre, majd Gyomára, Mező-Túrra, Mező-Berénybe, Nagy-Váradra ment. Jellemző látni, hogy a világi lapok, csaknem kivétel nélkül, mily lelkesülten írnak szerepléséről. M.-Túron való működéséről lapunk egy ottani barátja a következő tudósítást volt szíves hozzánk beküldeni.

Dr. Somerville Mező-Túron.

Talán nem lesz egészen érdektelen, ha e lap igen tisztelt olvasói előtt megemlékezem az Ur e hű szolgájának köztünk való működéséről, mert hiszen a valódi nagyság minden nemesen érző emberre lélekemelő hatást gyakorol és tiszteletet, méltánylást parancsol. Ez íratja velem e sorokat is.

Már az a tény nagyon meglepte közönségünket, hogy zord téli időn, csikorgó fagyban, mikor minden emberre nagy boldogság a barátságos meleg otthon, egy 75 éves öreg ember közibünk jó messze országból pusztán azért, hogy itt nekünk s általában a magyar prot. egyházaknak predikáljon. Mindenesetre rendkívüli jelenség, miért is a legtöbb embert ámulat és tünődés fogta el. Városunk lakossága tehát, dacára annak, hogy későn értesülhetett az eseményről, oly nagy számmal gyűlt fel az arra kijelölt helyre, hogy az a százakra menő sokaságot egyáltalában nem fogadhatta be, hanem sokan, hogy megláthassák a különös embert, az utcán várakoztak reá, mint várakozott hajdan Zakeus az arra menő Krisztusra, a mely evangyéliomi történetet tette épen Dr. Somerville fejtegetése tárgyává. Ugyanis az angol himnusz eléneklése után, melyet megelőző este tanított be közöttünk unokája, továbbá tiszt. Garzó Gyula gyomai lelkész úr megható imádsága, valamint Dr. Somerville úr bemutatása után, mit Turgonyi Lajos helybeli lelkész úr teljesített: általános érdeklődés közt felolvastatta az ősz férfiú Szalai József lelkész úr által Lukács evangyélioma XIX-ik részének 1—9-ik verseit és elkezdte azt magyarázni három részben.

Beszédének első részében Somerville úr megismertette a zsidók társadalmi viszonyát Jézus korában és elmondta, hogy az adószedő akkor is ép oly gyűlöletes volt, mint most, kiváltképen pedig azért, mert legtöbbször a kivetett összegnél jóval többet szedtek be és elég szennyesek voltak az özvegyek és árvák vagyonát is megkárosítani. Hogyne gyűlölte volna tehát a nép Zakeust, ki az adószedők főnöke volt és a ki anynyira elmerült a vagyongyűjtésben, hogy attól soha nem ért rá templomba menni és Jézust is csak hírből ismerte. Azonban történetesen a mint egy napon kapuján kilépett: nagy sokaságot látott arra húzódni, mely Jézust kísérte. Ezen véletlen eset, továbbá a kíváncsiság és azon körülmény, hogy Zakeus kis ember volt, minek következtében kénytelen fára mászni, hogy Jézust megláthassa: voltak okai az ő megtérésének. Mert az Isten a testi fogyatkozást, sőt gyakran az emberi gyengeséget is, milyen a kíváncsiság, felhasználhatja arra, hogy megtartsa azokat, a kiket öröktől fogva kiválasztott és kis dolgokból, t. i. ablól, hogy Zakeus akkor ment ki kapuján, mikor Jézus épen arra ment: nagy következményeket hoz ki, mint itt is Zakeusnak és egész családjának megtérését és idvezülését. A mi ez esetben úgy történt, hogy — mint Dr. Somerville a második részben kifejté, mi közben, hogy a figyelem ki ne fájadjon, ismét egy angol himnusz eléneklését el — Zakeus a néptől való féltében és bűneinek tudatában felment egy fára és annak levelei között sűrűn elrejtőzött, azt hívén a jámtor, mint hiszik ma is sokan, hogy Isten elől el lehet rejtőzni és hogy ő előtte nincsen felfedve minden titok. Őh pedig a mi legtitkosabb vétkeink is nyilván vannak ő előtte és azok kikürtöltetnek akkor, mikor mi azt a leggendosabban rejtegetjük. Zakeust is bármily gondosan rejtegette magát, felfedezte az Ur. És ezt nem gondolják meg sokan. Pedig ha csak ezt szívökre vennék is, épen úgy visszarettenének a bűnnek elkövetésétől, mint a hogy lelkében megháborodott Zakeus annak elgondolására, hogy az Ur őt látja, sőt ismerni is kell, mert másként nem szólította volna nevén, tehát kétségkívül tudja az ő sok bűneit is. Midőn ez megvillant előtte, lelke mélyében megrettent az Uról, megrémült az Urat környező sokaságtól és bizonyára végóráját elérkezettnek hitte. De imé az Ur kegyelmesen szól hozzá, sőt azt mondta, hogy házához megy.

Az Urnak e határtalan kegyelme azon perczen egészen megváltoztatta őt és magához térítette, a gonoszból jóvá tette. Szép volt itt különösen a megtérést megelőző lelkiállapot s lelki küzdelemnek élénk rajzolása. Ekkor ismét egy himnuszt elénekelve, a harmadik részben Somerville előadta, hogy nekünk is, ha idvezülni akarunk, ha az Urat hajlékunkba akarjuk fogadni: épúgy meg kell változnunk, mint Zakeusnak és nem-hogy kárt okozunk másoknak, vagy perpatvarkodva valakitől valamit elvegyünk, hanem, mint Zakeus tette, adakozunk a szegényeknek, áldozunk a közjóra, a mink van abból, még pedig szíves készséggel, mert arról ismertettünk meg, hogy Isten gyermekei vagyunk, mint Zakeus, kinél ezen tett feltétlen következménye volt az ő valódi megtérésének. Ezután ismét szépen, sőt meghatóan rajzolta a jó tettek egyedüli boldogító érzetét, az isteni gondviselés csudálatos működését, hogy miként érzi és menti meg övéit, a mely határtalan kegyelmet pedig egyedül Jézus szerezte meg számunkra, ki életét adta nemcsak a jókért, mint a jó anya kedves gyermekeiért, — mire megindító példát hozott fel egy franciaországi árvízveszélyből, — hanem véghetetlen szerelméből életét adta a bűnös emberiségért; azért mi is ragaszkodjunk ő hozzá, szeressük, kövessük példáját és imádjuk őt. Itt ismét éneklésre hívta fel Somerville úr a közönséget, mire az, egy angol himnusz eléneklése után, meghatóan zendítette rá amaz örökszépségű zsoltárt: „Te benned biztunk eleitől fogva.“ És a jelen voltak igazi lelki örömmel oszlottak szét, közben lelkes ovatiókban részesítve a lánglelkű férfiút eltávozásakor.

Ime a helyes bibliamagyarázat, a részletekbe bocsátkozás, vagyis analitikai módszer, az igazi és szép tettekben nyilvánuló de azért józan vallásosság, mely az emberiség magasabb érdekeiért lelkesül és azért másokat is lelkesít: nem téveszti el hatását és hiszszük — áldásos következményeit soha és sehol.

Különfélék.

Főiskolánknak s benne közelebből theologiai akadémiánknak gyásza van. **BETHLENDI ENDRE** hittanár f. hó 15-én délelőtt Budapesten meghalt. Mély gyászba borult felesége, szül. Menyhárt Kornélia úrnő atyjával, Menyhárt János, nyugalomba lépett hittanárral, továbbá a főiskolai tanárok képviselőiként Dicsőfi József és Csiky Lajos hittanárok másnap útaztak föl az ország fővárosába, az elhunynak tegnap történt temetésére. Jövő heti számunkban közölni fogjuk az immáron néhai kartársunk nekrolóját. Most pedig vigasztalást kérünk a jó Istentől a gyászoló felekre s esendes pihenést a zaklatott szellemével megtörött férfiú porréseinek!

A tiszántúli ev. ref. egyházkerületben a Magyar Prot. Tud. Irod. Társaság tagjaiul jelentkezettek kimutatása. (Folytatás.) 175. A máramaros-ugocsai egyházmegye at. 100 frt. 176. A mező-túri ev. ref. egyház at. 100 frt. 177. A mező-túri ev. ref. gymnasium könyvtára at. 100 frt. 178. A gávai egyházközség (a felső-szabolcsi egyházmegyében) egyszermindenkorra st. 50 frttal, a mely összeget Debreczenbe, a püspöki hivatalba már be is küldötte.

Debreczeni főiskola. Theologiai és jogi akadémiai tanrend az 1887—88. iskolai év második felében. A) *Tanárok a hittudo-*

mányi szakban. Menyhárt János, tantárgyai: Héber nyelv elemei, heti 3 órában. Bevezetés az újszövetségbe, h. 3 ó. Újszövetség magyarázat, h. 4 ó. Tóth Sámuel, tantárgyai: Symbolika, h. 6 ó. Apologetika, h. 3 ó. Balogh Ferencz, tantárgyai: Egyháztörténelem II-ik korszak, h. 3 ó., IV-ik korszak, h. 3 ó. Dogmatörténelem, h. 3 ó. Magyar prot. egyháztörténelem, h. 3 ó. Angol nyelv- és mondattan a) kezdőknek h. 2 ó.; b) kezdőknek és haladóknak (Byron „chiloni fogoly“ fordítása) h. 2 ó. Csiky Lajos, tantárgyai: Keresztyén erkölcsstan, h. 3 ó. Liturgia és euchetika, h. 3 ó. Anyakönyvvezetés és lelkészi hivatali kiadványozás, h. 2 ó. Gyakorlati bibliamagyarázat és szónoklati gyakorlatok, h. 2 ó. Dicsőfi József, tantárgyai: Újszövetségi theologia, h. 3 ó. Mikeás, Aggeus és Malakiás magyarázata, h. 4 ó. Héber régiségtan, h. 2 ó. Hegyi beszéd héberből (héber syntaxis) (spec. coll.), h. 1½ ó. B) *Jog- és államtudományi szakban.* Buzás Pál, tantárgyai: Magyar kereskedelmi s váltó-jog, h. 6 ó. Államgazdaságtan (Pénzügytan) h. 4 ó. Nemzetgazdaságtan különös része folytatva, (spec. coll.) h. 1 ó. Liszka Nándor, tantárgyai: Magyar közjog, h. 6 ó. Magyar alkotmány- és jogtörténet, h. 4 ó. Parlamenti alkotmány (spec. coll.), h. 2 ó. Dr. Kovács Sándor, tantárgyai: Római jog (Pandekták), h. 8 ó. Egyházi jog, h. 4 ó. Dr. Karsa István, tantárgyai: Magyar magánjog, h. 5 ó. Peres és perenkívüli eljárás (beleértve a telekkönyvi rendtartást), h. 5 ó. Dr. Bacsoni Lajos, tantárgyai: Európai jogtörténet, h. 5 ó. Magyar állam statisztikája, tekintettel Ausztriára, h. 6 ó. Dr. Ozory István, tantárgyai: Büntető jog, h. 5 ó. Közigazgatási jog, h. 5 ó. C) *Bölcsészeti tudományokat előadó tanárok.* Dr. Török József, tantárgyai: Közegészségtan, h. 2 ó. Törvényszéki orvostan, h. 2 ó. Thót Ferencz, tantárgyai: Jogbölcsezet, h. 4 ó. Újkori bölcsezettörténelem, h. 4 ó. Bölcsezeti erk. és ízléstan, h. 3 ó. Oszterlamm Ernő, tantárgyai: Általános nevelés és tanítástan, h. 3 ó. Német nyelv, h. 2 ó. Géresi Kálmán, tantárgyai: Diplomatika, h. 4 ó. Legújabbkori történelem, h. 4 ó. Somogyi Pál tanítóképzői nyilv. rendes tanár, tantárgya: Az anyanyelvtanítás módszertana, h. 1 ó. Orosz István tanítóképzői nyilv. rendes tanár, tantárgya: A földrajz és természettudományok tanítási módszere, h. 1 ó. Dr. Öreg János főgymn. oklev. tanár, tantárgya: Francia nyelv kezdőknek h. 2 ó., haladóknak h. 2 ó. Mácsai Sándor énektanár, tantárgya: Egyházi és műénekelés, heti 2 órában. — Főiskolánk két új tanára, Dr. Ozory István és Dóczy Imre ma egy hete tartották meg tanári székfoglaló értekezéseiket. Mindketten saját szaktudományaik köréből vették tárgyukat, a mennyiben a büntetőjog tanszékére választott Dr. Ozory „Az akaratról büntetőjogi szempontból“, a classica philologia tanszékére választott Dóczy Imre pedig „A görög világnézettről“ olvastak értekezéseket. Az első felolvasást inkább a mély bölcsezeti gondolkodás, a másodikat inkább a fenkölt, remek nyelvezet jellemezte; míg az egyik az abstract philosophia körében mozgott teljes biztossággal, addig a másik repülő szárnyakkal a konkrét eszmék és mégis a tiszta, a nemes idealismus légkörében csapongott. Mindkét felolvasás arról tett bizonyosságot, hogy kitűnő új tanerőket nyert főiskolánk. Fűtisztt. püspök urat nt. Tóth Sámuel egyházkerületi főjegyző és akadémiai igazgató úr helyettesítette, első beszédében szívből jött szavakkal emlékeztet meg a püspök urról, második, tulajdonképeni beigtató beszédében pedig a két tanszék alapítóiról. Az ünnepély a főiskolai díszteremben folyt le, hol a teljes számban megjelent tanárokon, a nagyszámú ifjúságon kívül ott láttuk Szücs Istvánt, gr. Degenfeld

Józsefet, Fráter Imrét, Némethy Lajost, Könyves Tóth Kálmánt. A városi tanács részéről Laky Lajos, Rab László tanácsnokokat, Szabó József főszámvevőt; a törvényszék részéről Mészáros József Ujhelyi András, Mocsy József, Konrad Sámuel bírákat. Általában a városi közönség, a tanintézetek s a presbyterium igen szépen voltak ezúttal képviselve. A főiskolai énekkar, szokása szerint, teljesen szabatos éneklésével tette az ünnepélyt még szebbé. Délután két órakor főt. püspök úrnál gazdag ebéd várta a főiskolai összes tanárokat, kik derült hangulatban ünnepelték úgy a püspök urat és neje ő Nagyságát, mint az új tanárokat is. Lapunk irányához képest is, de meg mert Dr. Ozory értekezése már egész terjedelmében megjelent egyik debreczeni napilapban, mi a Dóczy Imre munkájából közlünk tárczarovatunkban néhány részletet. — Az 1888-ik évre kitűzött pályakérdések a következők: 1) A H a t v a n i a l a p í t v á n y b ó l a bibliai kritika köréből: „Hypothesis J. Wellhausenii cum de compositione hexateuchi, tum de reconstructione historiae Ebraeorum explicetur; jutalma 45 frt. Pályázókul kijelöltetnek: Bátor Gábor 3. th., Bartók Jenő 2. th., Csánky Bénéjámín 2. th. 2) A Keresztesi-Deák I-ső alapítvány 1-ső kérdésére az államtudományok köréből: „Kivántatik Malthus népességi elméletének tüzetes kifejtése és méltatása.“ Jutalma 84 frt. 3) A Keresztesi-Deák II-ik alapítvány 2-ik kérdésére a mathesis köréből: „Adassanak elő a közönséges vagy Briggs-féle (10 alakú) logarithmusok kiszámításának (csupán csak) az elemi mathesis segítségével kifejezhető legnevezetesebb és szokottabb módszerei kellő alkalmazással.“ Jutalma 84 frt. 4) A Péczely IV-ik alapítványra az egyházszoneklattan köréből: „Elvi álláspontokról idő rendben vétesenek bírálat alá a magyar prot. írók által latin és magyar nyelven írt egyházszoneklattani művek; mutattassék ki ezek egymásutáni sorrendjében úgy a rendszer, mint a behatóbb tárgyalás tekintetében való haladás, valamint az egyes esetekben kimutatható talán visszaesés is.“ Jutalma 35 frt. 5) A Várad-Szabó alapítványra a neveléstan köréből: „Mik lehetnek a nevelés különös céljai s miért kívánatos, hogy a nevelés vallásos és hazafias legyen.“ Jutalma 50 frt. 6) A Bujovszky Gyula alapítványra: „Irassék egy óda, mely Kisfaludy Károlyt dicsőítse.“ Jutalma 50 frt. 7) A Szikszay Dániel alapítványra: „Kivántatik egy vidám hangulatú költemény Anakreon modorában.“ Jutalma 37 frt 50 kr. 8) A Kazinczy alapítványra a debreczeni casino választmánya a következő két kérdést tűzte ki: a) Jellemeztessenek Kazinczy Ferencznek különösen a debreczeni körrel való összeköttetései és irodalmi vitái. A mű terjedelme 5—6 ív. A források megjelölendők. Jutalma az igényeket kellőleg kielégítő legjobb műnek 15 db. 10 frankos arany, a hozzá legközelebb álló pedig 6 db. 10 frankos arany. b) Készíttessék egy ballada, melynek tárgya a magyar történelemből vagy mondakörből veendő. Jutalma a legjobb műnek 8 db. 10 frankos arany, az utána következő 4 db. 10 frankos arany. Mindezen pályakérdésekre csupán főiskolai tanulóifjak pályázhatnak. Pályázati határidő a Szikszay alapítványra: 1888. nov. 1.; a Kazinczy pályakérdésekre: 1888. decz. 1.; a többiekre pedig 1888. decz. 15. esti 6 óra. A pályamunkák tisztán, olvashatólag, idegen kézzel leírva, bekötve vagy fűzve, lapszámozva, a források megjelölve, a szerző nevét rejtő jelígyés levél csatolása mellett — ugyanazon jelígye a pályaműre is rávezettetvén — a széniori hivatalba nyujtandók be.

Nagy-Bánya. A nagybányai ev. ref. egyházközségben

Szendy Antal főgondnok, kinek meleg vallásos buzgósága a mult év folyama alatt is több szép nemes tetteben nyilvánult, az újévi első gyűlésen megható beszéddel buzdította az egyház tagjait egy egyházközségi közalap előállítására, mely mind a jelenlegi súlyos anyagi helyzet javítására, mind a jövőbeli fennállhatás, sőt lehető előhaladás biztosítására szolgáljon. — E célra ő a mult évben tett 100 frtnyi alapítványához, korán elhunyt ifjú fia, néhai Szendy János emlékére 50 frtot esatolt és így egyszerre 150 frtot fizetett le. Szívből óhajtjuk, hogy példája számos követőkre találjon s a nemes célra szolgáló alaptőke időről-időre gyarapodjék.

Kolozsvár. Erdély fővárosában a mult tanévi tankötelesek összes száma 3254 volt, a mely létszámból mindennapi 2538, ismétlő 716. A tankötelesek száma felekezetenként így oszlik meg: róm. kath. 1258 = 38·66; görög-kath. 180 = 5·54; görög-keleti 7 = 0·22; ev. ref. 1269 = 38·97; ág. hitvallású 154 = 4·74; unitárius 80 = 2·46 és mőz. vall. 306 = 9·41%. Az iskolába járók száma, a vidékről bentanuló gyermekekkel együtt 4139. A népnevelés körébe sorolt iskolák száma a város területén 38, melyek részint államiak, részint községiak, részint felekezetiak, részint társulatiak, részint magántanintézetek. Ezen iskolákban a tanítók létszáma 97. Közülök férfi 61, nő 36; képesített 84, nem képesített 13; rendes 83, segéd 14. Kívülök még 31 óraadó működött a különböző iskolákban. Az iskolák mult évi fentartási költsége, az állami tanító- és tanítónőképző intézetet bele nem értve, 87,801 frtra ment. Az elemi iskolai rendes tanítók fizetése szálláspénzen kívül négy- és hatszáz frt között váltakozik. A 38 iskola nem mind tulajdonképeni népiskola, mert hozzájuk van számítva két képezde, egy felsőbb és egy alsóbb kereskedelmi iskola, négy gyermekert, egy felsőbb leánynevelő intézet, egy alsóbb fokú ipar-, egy női háziipar-iskola és egy fa- és vasipari tanműhely is, ez utóbbi iparos segédek számára.

Egy magánlevél a szerkesztőhöz. Lapunk szerkesztője egyházunknak egy magas állású tagjától kapott a napokban magánlevelet, a melyből, azon reményben, hogy a nagyérdemű levélíró megbocsátja nekünk ez indiscretiót, némely közérdekű részleteket az alábbiakban nyilvánosságra hozunk. Teszszük ezt azért, mert egyházi közéletünk némely viszonyai felett mond a levélíró ítéletet, a mely ha formájára nézve tán túlerős is, nem lévén a nyilvánosság elé szánva, de lényegében nem minden igazság nélkül való s ennél fogva tán még némileg tanulságos is lehet; de teszszük másrészt azért, mert ez ítélet oly általánosan tisztelt egyéntől származik, a kinek egyházi életünkben való hosszú és nagyjelentőségű szereplése és nemes érdeklődése kellő biztositékul szolgálhat bárkivel szemben arra, hogy ítélete nem alaptalan. mert hosszú tapasztalaton épülhetett fel s hogy azt egyedül az egyházunk iránt való meleg érdeklődés és jóakarát sugalja. „Nagy érdeklél olvasom a közleményeket (t. i. Debr. Prot. L.), — mondja többek közt levélíró, — a sok panasz részben indokolt. Csakhogy a baj nem annyira statutarius hibákban és tévedésekben rejlik, mint inkább abban, hogy azok, a kiknek tennünk kellene általános szempontból, indolensek vagy tehetetlenek vagyunk.

A papok egy része pedig kenyeret, vagy politikai viszketeget, nem pedig szent hívatást keres. Minden baj kútforrása ezen két mozzanatban található fel s még talán abban is, hogy az egyházfentartók eminens szerepét figyelmen kívül hagyjuk és egy kissé a hierarchia — mint czél — felé hajlunk. Különös érdekel olvastam — írja tovább — a legutóbbi számokban a vadházasságokról frott czikkeket. Nem lepett meg a panasz, hogy a lelkészi tekintélynek vége! Rég jósolom ezt, de kinevettek mindig még legjobb barátaim is! Ha a pap mindent elkövet, hogy még árnyékát is eltávolítsa magától annak, hogy ő pap; ha mindent elkövet, hogy valamikép fel ne tüntesse azon szégyenletes (?) alakot, hogy ő t. i. pap, nem pedig huszárkapitány, kortesvezér vagy előtánczos; ha a pap úton-útfélen azt hirdeti, hogy ő csak a kathedrán pap, azonkívül szabad honpolgár, világi és mindenekfelett politikai tényező: nem esodálkozhatunk, hogy a hívek is elfelejtik lassan benne a lelki atyát és szabad honpolgárokhöz illően, olyannak tekintik őt, mint édes maguk magukat. Ha pedig némely papok a tekintélyek leesúfolását, a törvényeshatalom kigúnyolását s az ellenszegülés jogosultságát predikálják híveiknek, természetes, hogy a hívek megszeretik az ellenszegülést, csakhogy azt nem a világi hatalommal próbálják meg először, a melynek van executiva protestása, hanem megpróbálják az egyházi hatalommal szemben, melynek morális tekintélyén és szolgáltnak tapintatán kívül egyéb executiva protestása ninesen. Míg papjaink szégyenleni fogják, hogy papok, s míg hiúságukat abban keresik, hogy miért nem Kerkápolyak, pedig még bajszuk is van olyan: addig hiába várják az egyházi tekintélyt. És a míg mi világiak csak akkor gondolunk a bajokkal, midőn azok már a körmünkre égtek: addig nem vonulhat be ismét a nyugalom és rend, a közszellem és egyetértés egyházi életünkbe. B.-ben is van elég baj! Kandidálási tapintatlanság, unitárius térfoglalás, egyes egyházak kapzsisa, mint természetes következtése a teoriában szép, de praxisban protestánstalan és sokszor ferdeségekre vezető birtokadóztatásnak. Közel állunk a mezőberényi egyház elvesztéséhez. Sokat ártott az egyházmegye tekintélyének ott már az is, hogy midőn az teljes objectiv rigorositással a szentesi pap megválasztatását kizárta, a superintendencia e határozatot megsemmisítette stb.

Szerk. posta. V. Zs. M a k ó. A kéziratot e hét elején köszönettel visszaküldtem. A szedés technikájára tekintettel, vannak biz' abban némi szerkesztői bejegyzések, sőt egyetmást ki is hagytam különben érdekes munkájából, de hát ezt szíves lesz ön elnézni. Máskorra is kérem irodalmi támogatását. — M. J. B.-Diószeg. A lap elmaradását semmi esetre se nekünk, hanem talán a mult heteken mindenütt fenforgott közlekedési akadályoknak tessék tulajdonítani. Mi föltétlenül jól expediálunk. — Gy. L. Kenderes. Csak a jövő heti számban tudom megkezdeni becses cikked közlését. Küldd mielőbb az indokolást is. Megkaptad-e a küldött könyvet?

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**